

SAK:n Someron Paikallisjärjestö ry

TAPAHTUMIA JA AJANKUVIA VUOSILTA 1945-2015

Someron Ammatillisen Paikallisjärjestön (vuodesta 2001 SAK:n Someron Paikallisjärjestö) historia oli kuluvan vuoden kevääseen asti muistitietojen, harvojen asiakirjojen ja yhdistysrekisteristä löytyneiden merkintöjen varassa.

Keväällä kuitenkin Someron Voiman arkistojen kätköistä löytyi kosteuden osittain vaurioittama kirja, jonka kannessa lukee "Pöytäkirja. Someron Ammatillinen Paikallisjärjestö." Tuo kirja sisältää mm. paikallisjärjestön varsinaisten kokousten pöytäkirjat vuosilta 1949-1969, mukaan lukien paikallisjärjestön perustavan kokouksen pöytäkirja.

Tuon löydön jälkeen eniten aukkoja on 1970- ja 1980-lukujen asiakirjoissa, joista ei löydy kuin joitakin satunnaisia pöytäkirjoja ja toimintakertomuksia. Siksi tämän suppean kirjoituksen yksityiskohdat ovat pitkälti peräisin paikallisjärjestön ensimmäisten vuosikymmenten toiminnasta samalla kun on yritetty löytää sellaisia asioita ja teemoja, jotka ovat olleet järjestön toiminnassa esillä vuosikymmenestä toiseen

"Onko tarpeellista perustaa Somerolle Ammatillinen paikallisjärjestö"

Someron kirkonkylän työväentaloon kokoontui heinäkuun 29. päivänä 1945 noin 60 eri ammattiosastojen jäsentä. Kokoukseen oli saapunut SAK:n edustajana Albert Vuori, joka alusti kysymyksestä "Onko tarpeellista perustaa Somerolle Ammatillinen paikallisjärjestö ?"

Pöytäkirjan mukaan aiheesta virisi vilkas keskustelu, jonka jälkeen päätettiin perustaa Someron Ammatillinen Paikallisjärjestö - niminen järjestö yhdyselimeksi Somerolla toimivien ammattiosastojen välille.

Paikallisjärjestön ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin Arvo Niemi, sihteeriksi Viljo Laiho ja rahastonhoitajaksi Kauko Särmö. Työvaliokuntaan valittiin yksi varsinainen ja yksi varajäsen kaikista järjestöön liittyvistä ammattiosastoista, joita perustavassa kokouksessa oli edustettuna kuusi.

Pöytäkirjan mukaan "Ensimmäisen työvaliokunnan kokoonpano muodostui seuraavaksi: Martti Nyström, varalle Arvo Heirola Rakennustyöväen osastosta, Viljo Laiho, varalle Kauko Särmö Someron Kuljetustyöntekijöistä, Pentti Kuisma, varalle Otto Ahonen Maa- ja sekatyöväen osastosta, Väinö Virtanen, varalle Eila Tamminen Liiketyöntekijöistä, Jalmari Kivi, varalle Otto Lepistö Puutyöväen osastosta sekä Paavo Vesander, varalle Ilmi Virta Elintarviketyöläisistä."

Ensimmäisistä vuosista lähtien järjestön toiminta painottui työntekijöiden edunvalvontaan ja pöytäkirjoista on luettavissa kannanottoja moniin ajankohtaisiin kysymyksiin. Sotien jälkeen elettiin säännöstelyn aikaa ja esimerkiksi kesäkuussa 1946 paikallisjärjestö "julkatoi paheksumisensa siitä, ettei hintasulkua ole onnistuttu tehokkaammin saada voimaan" ja samalla tuomittiin mustanpörssin kaupat.

Tuosta samasta 69 vuotta vanhasta pöytäkirjasta löytyy myös kohta, joka ei vuosikymmenten saatossa ole menettänyt kovinkaan paljon ajankohtaisuuttaan: "Tuotannon tehostamista pidettiin tärkeänä, mutta vaadittiin samalla että tuotteiden jaon täytyy tapahtua oikeudenmukaisesti, siten että kaikki kansanosat ovat oikeutetut saman arvoisina yhtä suureen osaan niistä, eikä siis varakkaat saisi rahan voimalla haalia niitä kaikkia itselleen."

Paikallisjärjestön toiminnassa oli 1950-luvun alussa hiljaisempi kausi ja joulukuussa 1952 pidettiin järjestön henkiinherättämiskokous, jonka jälkeisinä vuosina keskityttiin erityisesti työttömien aseman parantamiseen. Tähän asiaan palataan hieman tuonnempana

Yleislakko toi puhtia

Maaliskuussa 1956 järjestetty yleislakko vaikutti voimakkaasti myös Somerolla. Ensimmäisen lakkopäivän iltana kokoontuneessa paikallisjärjestön työvaliokunnan kokouksessa kuultiin eri alojen edustajien selontekoja lakkotilanteesta: "Someron Linja oy 100% lakossa, samoin Someron Saha oy. Kolmilinjan kuljettajat kaikki lakossa, omistajat kuljettavat joitakin vuoroja. Someron Huolto oy huoltopuoli lakossa, myynti toimii. Someron Tiili oy:ssä toimintaa. Larpan putkitechdas lopettaa. Someron kunnan työt seisoo. TVH:n aurausautot työssä. Heiton auto mennyt H:kiin. Sorakuopan hoitaja lakossa, soranhakijoilla oltava lakkotoimikunnan lupa. Suomen Malmikaivos oy:n miehiä töissä. Kivenveistämöllä miehiä töissä."

Yleislakko tuntui muutenkin lisäävän aktiivisuutta toimia ammattiyhdistysliikkeessä. Lakon kestäessä järjestetyssä paikallisjärjestön vuosikokouksessa työvaliokuntaan oli niin paljon ehdokkaita, että jouduttiin järjestämään vaali.

Lakko päättyi aikanaan, mutta sen jälkiselvittelyt kestivät aikansa. Toukokuussa 1956 hyväksytyssä julkilausumassa "esitetään huolestuminen vallitsevaan työehto- ja palkkatilanteeseen, paheksuminen lakossa olleita vastaan nostetuista syytteistä ja vedotaan SAK:hon että se yrittäisi estää työtätekevien perusoikeuksia vastaan tähdätyt oikeusilveilyt".

Yleislakon jälkeen paikallisjärjestön toiminnassa oli parin vuoden hiljaisempi kausi. Keväällä 1958 toimintaa jälleen käynnisteltiin. Tuolloin ei työvaliokunnan jäsenistä jouduttu järjestämään vaalia, vaan kokous päätti valita puolet työvaliokunnan jäsenistä arpomalla.

Ammattiyhdistysliikkeen hajaannus heijastui myös Someron ammatillisen paikallisjärjestön toimintaan. Maaliskuussa 1962 paikallisjärjestön vuosikokouksessa "keskusteltiin SAK:n hallitukseen menosta ja todettiin, ettei se ole työväestölle ja palkannauttijoille eduksi ja päätettiin lähettää paikallisjärjestön nimissä julkinen paheksuminen asian johdosta."

Osa jäsenistöstä jäi ammattiyhdistysliikkeen hajaannuksen seurauksena pois paikallisjärjestön toiminnasta ja tuli uudelleen mukaan vasta 1970-luvulla.

Ammattiyhdistysliikkeen yhdistyminen ja sen roolin vahvistuminen työehtosopimusneuvotteluissa toi SAK:laiseen liikkeeseen 1970-luvulta alkaen runsaasti uusia jäseniä. Viime vuosikymmeneltä alkaen ammattiyhdistysliikkeessä on tapahtunut rakennemuutos, jonka seurauksena ammattiliitot ovat muodostaneet suurempia kokonaisuuksia. Tämä on heijastunut myös Someron ammattiosastokenttään.

Tänä päivänä SAK:n Someron paikallisjärjestöön kuuluvat Someron Metallityöväen ao. 315 ry, Someron Kunnalliset JHL os. 691 ry, PAM Someron Liiketyöntekijät os. 120 ry, Someron Rakennusliiton os. 155 ry, Someron Autoalantyöntekijät ry os. 44 ja TEAM Someron Kirjatyöntekijäin yhdistys os. 055. Paikallisjärjestö edustaa noin 925 SAK:laista ammattiyhdistysliikkeen jäsentä

Juhlavuonna 2015 paikallisjärjestön puheenjohtajana on Arto Sintonen, varapuheenjohtajana Erja Malinen, sihteerinä ja taloudenhoitajana Taina Ruuhilehto.

Paikallisjärjestön hallituksessa Someron Metallityöväen ammattiosastoa edustavat Arto Sintonen, Harri Kurttila (varalla Jarmo Saari), Erja Malinen (Anne-Mari Toikka) ja Hans Aaltonen (Jari Ruohonen). Someron Kunnalliset JHL edustajina ovat Ritva Leinamo (varalla Heidi Virtanen), Sonja Joosela (Päivi Mannonen) ja Pia Juusela (Leila Vaitinen). PAM Someron Liiketyöntekijöitä edustavat Paula Mattila (Kirsi Takala), Anne Viander (Niina Mattsson) ja Taina Ruuhilehto (Niina Kalliola). Autoalantyöntekijöitä edustavat Jouni Heinonen (Riitta-Liisa Varvi). Rakennusliiton osastoa edustavat Pasi Ojalin (Aarno Aaltonen ja TEAM kirjatyöntekijäin yhdistystä edustaa Ismo Valve (Eija-Karita Saari).

Työllisyysasiat esillä läpi vuosien

Työttömyys on ollut keskeisesti esillä paikallisjärjestön toiminnassa sen perustamisesta lähtien. Työllisyyskysymykseen otettiin alusta alkaen aktiivisesti kantaa ja paikallisjärjestö myös patisteli ammattiosastojen jäseniä ilmoittautumaan työttömyyskortistoon. Paikallisjärjestö järjesti työttömien kokouksia ja työttömyysasioissa oltiin usein myös yhteydessä Someron kunnanhallitukseen.

Myös nuorten työttömien tilanne oli esillä jo 1940-luvun lopulla ja huolta kannettiin siitä, ettei alaikäisiä oteta työttömyyskortistoon, vaikka "nämä pojat pystyvät itsensä elättämään vapailla työmarkkinoilla. Näille alle 17-vuotiaille olisi myöskin järjestettävä töitä tai maksettava huoltoavustusta".

1950-alussa olleen lyhyen hiljaisemman kauden jälkeen paikallisjärjestön toiminta jatkui vilkkaana ja joulukuussa 1952 pidettiin työttömäin kokous, johon osallistui 76 työtöntä.

Kokous lähetti tiukkasävyisen kirjelmän Someron työasiainlautakunnalle, kunnanvaltuustolle ja kunnanhallitukselle. Kokous tuomitsi työasiainlautakunnan menettelyn, koska se on ottanut töihin sellaisia, jotka eivät ole oikeutettuja työttömyystöihin. Kokous vaati myös kuntaa ryhtymään kiireellisiin toimenpiteisiin valtion työmaan saamiseksi Somerolle. Jo seuraavassa kuussa kunnanhallitus lähetti Helsinkiin lähetystön, johon valittiin myös paikallisjärjestön puheenjohtaja ja sihteeri. Lähetystön tuomisina oli valtion työmaa Somerolle.

Samoihin aikoihin esitettiin työkohteita työttömyyden ehkäisemiseksi: Helsinki-Pori -maantien oikaisut Someron kunnan alueella, maantiesillan teko Someron kirkonkylän kohdalle, Someron kirkonkylän kestopäällystys ja valtion virastotalon tekeminen Somerolle.

Samanlaista työllisyyteen liittyvää edunvalvontaa paikallisjärjestö on tehnyt jokaisella toimintavuosikymmenellään. Someron työllisyystilanne on pitkälti seurannut maan yleistä taloudellista kehitystä. 1960-luvun voimakas rakennemuutos vaikutti myös Somerolla ja työttömyys lähti nousuun.

Vuonna 1963 paikallisjärjestö listasi mahdollisiksi työllisyyskohteiksi mm. Someron virastotalon jatkamisen, Somero-Salo -maantien, Someron Joensuun kansakoulun rakentamisen ja kansalaiskoulun laajentamisen.

Työttömyyden nousu näkyi myös helmikuussa 1968 järjestetyssä työttömien kokouksessa, jossa käytettiin varsin suoria puheenvuoroja. Tuolloinkin arvosteltiin kunnan toimia työllisyyden hoidossa mm. toteamalla, "ettei Someron kunta ole tehnyt minkäänlaisia työsuunnitelmia tulevaisuutta ajatellen, vaikka se näin suuressa kunnassa olisi tarpeellista ja suotavaa". Myös jatkuvaa yhteydenpitoa valtiovaltaan työtilaisuuksien saamiseksi pidettiin tärkeänä.

SAK:n edustaja otti tuossa tilaisuudessa kantaa myös silloiseen työllisyyskoulutukseen todeten käsityksensä, ettei ammattikasvatushallituksen järjestämä kurssitoiminta ole asiallista, koska ei kurssilaisille kuitenkaan voida osoittaa mitään vastaavaa työpaikkaa. Samanlaista keskustelua käydään työllisyyskoulutuksesta myös nykyään aika ajoin.

Työllisyyden lisäksi vuosien mittaan on otettu kantaa ja toimittu myös monissa muissa ammattiyhdistysliikkeen edunvalvonta-asioissa. Valtakunnallisista asioista kantaa on otettu työehtosopimusneuvotteluihin ja paikallisesti tuettu niiden alojen jäseniä, jotka ovat joutuneet turvautumaan työtaisteluun. Paikallisesti on puututtu myös ammattiyhdistysoikeuksiin, esimerkiksi vuodelta 1976 löytyy tiukkasävyinen kannanotto luottamushenkilön pakkolomautuksesta.

Vaikuttaminen paikallisella tasolla ja SAK:n kautta valtakunnallisesti on jatkunut näihin päiviin asti. Esimeriksi vuonna 2004 järjestettiin paikallisjärjestön edustajien ja Someron kaupungin päättäjien yhteinen kokoontuminen, jossa oli tilaisuus keskustella mm. kaupungin työllisyyspolitiikasta ja palvelutuotannosta.

Perinteet velvoittavat

SAK:n Someron paikallisjärjestö on koko toimintansa ajan ollut osa ammatillista työväenliikettä. Tämä näkyy mm. osallistumisena moniin työväenliikkeen yhteisiin tilaisuuksiin.

Paikallisjärjestöllä on ollut keskeinen rooli vappujuhlaperinteen ylläpitämisessä Somerolla. Aluksi paikallisjärjestö oli kehottamassa jäseniään osallistumaan työväenpuolueiden vappujuhliin. Kun niiden vappujuhlaperinne oli 1970-luvun alussa hiipumassa, paikallisjärjestö oli alullepanija työväen yhteisen vappujuhlan järjestämisessä Somerolla. Tämä perinne on jatkunut pieniä poikkeuksia lukuunottamatta näihin päiviin asti.

Vappuna paikallisjärjestön edustajat käyvät muiden työväenliikkeen järjestöjen edustajien kanssa laskemassa kukkatervehdyksen kansalaissodassa kaatuneiden ja teloitettujen muistomerkillä.

Valistusta, illanviettoja ja virkistyspäiviä

Myös SAK:laisten ammattiosastojen jäsenten vapaampi yhdessäolo on melkein alusta alkaen kuulunut paikallisjärjestön toimintaan. Työvaliokunnan lisäksi järjestön toimieliminä olivat jo alkuvuosina valistusjaosto, urheilujaosto ja huvitoimikunta. Vuonna 1949 käsiteltiin naisjaoston perustamista, mutta asia päätettiin jättää toistaiseksi. Sen sijaan nuorisajaosto päätettiin perustaa 1959, mutta ainakin pöytäkirjojen perusteella jaoston toiminta ei koskaan saavuttanut kovin suuria mittasuhteita.

Paikallisjärjestö on järjestänyt säännöllisesti ammattiosastojen toimihenkilöille tarkoitettuja koulutustilaisuuksia ja somerolaisia ammattiyhdistysaktiiveja on lähetetty myös SAK:n järjestämiin alueellisiin ja paikallisiin tilaisuuksiin. Aktiivisuutta on ollut myös koulutusedellytysten turvaamisessa, paikallisjärjestö mm. organisoi Someron osalta Pohjolan opiston rakentamiseksi järjestetyn keräyksen.

Koulutustilaisuudet ovat edelleen ohjelmassa. Vuoden 2004 toimintakertomuksen mukaan "9.10. oli tosi onnistunut ja osallistujamäärältään suuri koulutus- ja tiedotustilaisuus ravintola Satumaassa. Meitä oli mukana kaikkiaan 32."

Paikallisjärjestön jäsenten ensimmäinen yhteinen kesätilaisuus järjestettiin Pitkäjärvellä vuonna 1949 ja tämä perinne on jatkunut näihin päiviin asti, viimeiset parikymmentä vuotta Hirsjärven leirikeskuksessa järjestettyjen virkistyspäivien muodossa. Ohjelmassa ovat tänä päivänä myös mm. ongintakilpailut, joiden juuret ovat vuonna 1963 tehdyssä päätöksessä vuosittaisten pilkkikilpailujen järjestämisestä. Perhematkat Linnanmäelle ja jäsenille tarkoitetut risteilyt tulivat ohjelmaan viime vuosikymmenellä.

Paikallisjärjestö järjesti iltamia ja illanviettoja 1950-luvulta alkaen. Iltamaperinteen hiivuttua tilalle tulivat 1960-luvun lopulla pikkujoulut ravintola Hämeenportissa ja samassa paikassa (nyt Satumaassa) paikallisjärjestön pikkujoulut järjestetään tänäkin päivänä.

Talous tasapainossa

Alusta alkaen paikallisjärjestön talous on perustunut jäsenosastoilta perittäviin jäsenmaksuihin. Ensimmäisenä täytenä toimintavuonna 1946 ammattiosastot maksoivat paikallisjärjestölle 25 penniä jäsentä kohden viikossa. Aina ei jäsenmaksujen saaminen ammattiosastoilta ole ollut automaattista ja jäsenmaksuja ja niiden perintää on pöytäkirjojen mukaan pohdittu paljon etenkin toiminnan ensimmäisinä vuosikymmeninä.

Joskus rahaliikenne kulki myös toiseen suuntaan. Esimerkiksi vuonna 1947 päätettiin, että paikallisjärjestö maksaa taloudelliseen vaikeuksiin joutuneet Someron Maa- ja sekatyöväen osaston velat. Joskus myös työtaistelut ovat rasittaneet jäsenosastoja niin, että paikallisjärjestön apua on tarvittu.

Paikallisjärjestön talous on koko toiminta-ajan pysynyt verrattain hyvin tasapainossa. Ammatillisen järjestäytymisasteen nopea kasvu on 1970-luvulta alkaen osaltaan pitänyt huolen siitä, että paikallisjärjestöllä on ollut taloudelliset edellytykset toimia.

Paikallisjärjestön puheenjohtajat ja sihteerit 1945-2015

(tiedot perustuvat yhdistysrekisterin tietoihin, joita on täydennetty käytettävissä olevista pöytäkirjoista)

Vuosi	Puheenjohtaja	Sihteeri
1945-	Arvo Niemi	Viljo Laiho
1947-	Arvo Niemi	Eero Aaltonen
1949-	Onni Möykky	Ilmi Sulander
1950-	Onni Möykky	Arvo Heirola
1952-	Lauri Hakamäki	Sulo Nurmi
1953-	Arvo Niemi	Kauko Lehtinen
1956-	Mauno Heinämäki	Kauko Lehtinen
1958-	Lauri Hakamäki	Kauko Lehtinen
1959-	Reijo Kilpinen	Kauko Lehtinen
1960-	Arvo Heirola	Jonne Söderström
1962-	Arvo Heirola	Kauko Lehtinen
1963-	Urho Vuorinen	Martti Nyström
1966-	Kaarle (Kalle) Toivonen	Martti Nyström
1969-	Kaarle (Kalle) Toivonen	Kerttu Kunnas
1981-	Risto Lehtonen	Pentti Luoto
1986-	Vieno Mustonen	Maila Lehtinen
1988-	Irja Lehtonen	Maila Lehtinen
1989-	Erkki Rantanen	Anja Seppälä
1991-	Antero Joosela	Helena Reponen
1999-	Arto Sintonen	Erja Malinen
2007	Arto Sintonen	Antti Kotti
2008-	Arto Sintonen	-
2011-	Arto Sintonen	Taina Ruuhilehto
2015-	Arto Sintonen	Taina Ruuhilehto

(Arto Sintosen keräämän materiaalin pohjalta kirjoittanut Jouko Elo)